

6. Juozas Jurginis apie Jono Dlugošo lietuvių kilimo iš romėnų teoriją

Seniausioji Lietuvos metraščių dalis [...] kalba tik apie Jogailos ir Vytauto valdymo pradžią, bet neduoda visos jų genealogijos. J. Dlugošas savo istorijoje tą genealogiją pratęsė iki seniausių laikų, juodu ant balto parašydamas, kad lietuviai kilę iš romėnų. Šitokią kilmę jis rėmė lietuvių ir lotynų kalbų panašumu. Jei lietuvių kalba turinti kai kurių žodžių, skiriančių ją nuo italų kalbos, tai, esą, atsitikę dėl artimos kaimynystės su lenkais, rusais ir čekais, iš kurių lietuviai perėmę svetimus žodžius.

Kad J. Dlugošas būtų sukūręs lietuvių kilimo iš romėnų teoriją, sunku patikėti, žinant jo nepalankumą Lietuvai ir lietuviams. Toji teorija greičiausiai jau buvo sukurta, ir J. Dlugošas, veikiamas renesansinių pažiūrų ir norėdamas pasitarnauti Lenkijai, negalėjo jos nutylėti. J. Dlugošas tuo metu buvo atsidūręs tarp kūjo ir priekalo. Jam reikėjo pažeminti Lietuvos kunigaikščius pagonis ir išaukštinti Jogailą, Lenkijos didikų išrinktą karaliumi. [...] Todėl, rašydamas apie Lietuvos krikšto (1387) metus, J. Dlugošas sako: nors raštuose ir neužsilikę jokių žinių ir nėra žinoma, kaip, koku būdu ir kada lietuvių ir žemaičių giminės bus atkeliavusios į tuos kraštus, kur dabar gyvena, nors ir nesą tikra, iš kurios giminės šios tautos kilusios, tačiau panašu į tiesą, kad lietuviai ir žemaičiai esą kilę iš lotynų ir tai ne iš romėnų, bet iš tos jų giminės, kuri lotynais buvo vadinama.

Juozas Jurginis, *Renesansas ir humanizmas Lietuvoje*, Vilnius: Vaga, 1965, p. 125–126.